

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะกล่าวถึงบทนี้ เป็นการเริ่มจากการให้พื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร ทั้งที่เป็นทฤษฎีและผลงานวิจัย ที่มีผู้จัดทำขึ้นโดยจะกล่าวถึง หลักการของหลักสูตรตั้งแต่ในเรื่องของ ความหมายของ หลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ความพร้อมของโรงเรียนต่อการ ใช้หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ผลงานวิจัยในด้านต่าง ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ปัญหาและอุปสรรค รายงานการวิจัยการดำเนินงานการ ศึกษาของสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร

ความหมายของหลักสูตร

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรของบุคคลต่างๆ ย่อมแตกต่างกัน แม้แต่ในแง่ ของความหมายของหลักสูตรก็ยังคงมีความหมายแตกต่างกันหลายระดับ โดยทั่วไปแล้วถือ กันว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนดที่ว่าด้วย จุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน

ดร. ชำรง บัวศรี ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึงประสบการณ์ ทุกๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ¹

ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึงประสบ- การณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา ทักษะ ทักษะ- แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวด-

¹วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชัยการพิมพ์, 2520), หน้า 30.

ลอม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้ว ก็เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น¹

หลักสูตรในความหมายแคบ ซึ่งประชาชนทั่วไป และแม้แต่ ครูผู้สอนบางคน เข้าใจว่า ได้แก่ หลักสูตรแม่บท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรแม่บทนี้ประกอบด้วย หลักสูตร จุดหมาย โครงสร้างและข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้เรียน วัยเรียน เวลาเรียน การเรียนการสอน จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาวิชาต่างๆ โดยย่อเป็นข้อ ๆ²

นักการศึกษาส่วนใหญ่ตีความหมายของหลักสูตรกว้างออกไปอีกโดยถือว่าหลักสูตร ได้แก่ ข้อกำหนดอันประกอบด้วย หลักสูตร จุดหมาย โครงสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นหลักสูตรในความหมายนี้จึงได้แก่หลักสูตรแม่บทของกระทรวงศึกษาธิการ และรวมถึงประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน หนังสือเรียน คู่มือครู แบบฝึกหัดและอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกอย่าง³

ยังมีนักการศึกษาอีกระดับหนึ่งที่ตีความหมายหลักสูตรแล้วไกลออกไป โดยถือว่าหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียน จัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต⁴

¹ เรื่องเดียวกัน.

² กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 212.

³ กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ (กรุงเทพมหานคร : เซนทรัลเอ็กซ์เพรส-ศึกษาการพิมพ์, 2521), หน้า 1.

⁴ กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่, หน้า 1.

สรุปแล้ว หลักสูตร จึงหมายความว่าทั้ง 4 หัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการวิธีการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของเด็ก
4. การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ¹

องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหลายประการ คือ

ฮิลดา ทาบ่า (Taba) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 อย่างคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation) ²

สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องขององค์ประกอบหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
2. การกำหนดด้วยเรียน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน

¹กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 1.

²Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice (New York : Hartcourt, Brace and World, Inc., 1962), pp. 424 -425.

3. สังเขปหัวข้อวิชาในแต่ละหมวด และประสบการณ์ทั้งหมด
4. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการประเมินผล
5. กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริม พัฒนาการและประสบการณ์
ของนักเรียน
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ¹

กมล สุกประเสริฐ ใคสรุปย่อลงมามีกว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ควร
ประกอบควยทั้งสามส่วนนี้ไคแก

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กิจกรรมคานการสอน
3. งานประเมินผล ²

จากมวลความคิดเหล่านี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

¹สมน อมรวิวัฒน์, "คำถามคำตอบบางข้อเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา,"
หลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), 6 -7.

²กมล สุกประเสริฐ, "การสร้างและประเมินผลวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
ของหลักสูตร," วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 1 (มกราคม - เมษายน, 2517),
หน้า 32.

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)

หลักสูตร ซึ่งเป็นแม่บทของการศึกษา นั้นต้องกำหนดหลักการจุดมุ่งหมายไว้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายภายในแนวเดียวกัน ดังนั้นความมุ่งหมายของหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการจัดโปรแกรมการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศ หรือในระดับสถาบัน¹ ความมุ่งหมายที่ตั้งขึ้นในแต่ละหลักสูตร จำเป็นที่จะต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึง เอกลักษณะและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แต่ความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับนี้ควร สอดคล้องและเสริมความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ ผู้ที่ได้รับการศึกษาตามแนวของจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรย่อมมีประสบการณ์อันรวมเอาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ทักษะในด้านต่างๆ เช่น การติดต่อ การอาชีพ การเข้าสังคม ฯลฯ เจตนาคติและคุณค่าของสิ่งต่างๆ² ในการพิจารณาตั้งความมุ่งหมายของหลักสูตร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณา เสาะแสวงหา และศึกษาข้อมูล จากแหล่งต่างๆ เช่น ข้อมูลทางคานาปรัชญา ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการของแต่ละสาขาวิชา ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทางเทคโนโลยี เมื่อได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ แล้ว จึงนำมาพิจารณาเพื่อแยกเป็นหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา³

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 37.

² วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ, หน้า 11.

³ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 10.

2. เนื้อหา (Content)

ในการสอนเพื่อให้เกิดผลการเรียนหรือผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมย่อมหมายถึงการให้ทั้งเนื้อหาวิชาซึ่งจัดเป็นความรู้และประสบการณ์ ประกอบกันไปทั้งสองอย่างในการจัดเนื้อหาวิชาควรมีผู้เรียนเป็นหลักในการพิจารณาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นในการพิจารณาเนื้อหาและประสบการณ์ต่างๆ จึงควรนำเนื้อหาต่างๆ มาตัดแปลงให้เหมาะสมกับระดับชั้น การศึกษา การจัดลำดับตามความจำเป็นที่ควรเรียนก่อนหลัง ตามความยากง่าย ให้มีความสัมพันธ์กันในเนื้อหาของแต่ละวิชา มีความต่อเนื่องและไม่ซ้ำซ้อนกัน ¹

ในการเลือกเนื้อหาวิชา ทาบ้า (Taba) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาบรรจุในหลักสูตรดังนี้

1. ความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง
4. สามารถสนองตอบความมุ่งหมายได้หลายๆ ประการ
5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการ เรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ²

การเลือกเนื้อหาเป็นกิจกรรมที่ต้องกำหนดความสำคัญก่อนหลัง เป็นประการแรก เมื่อทราบแล้วว่าต้องการมุ่งให้เกิดผลเช่นไรต่อผู้เรียน ผู้เลือกก็ควรเน้นเนื้อหาที่มีลักษณะสนองความมุ่งหมายนั้น ในการปฏิบัติจริง อาจต้องใช้หมดทั้ง 6 เกณฑ์ แต่ใช้

¹ สุมิตร คุพานกร, หลักสูตรและการสอน, 102 - 103.

² Hilda Taba, Op.cit. pp. 267 - 289.

เกณฑ์ใดมาก เกณฑ์ใต้อย เป็นประเด็นที่ทำให้เกิดความแตกต่างขึ้น ข้อที่ไต่ถามเป็น เนื้อหาและประสบการณ์ที่มีค่ามากกว่าการเลือกโดยยึดความรู้สึกร หรือแรงผลักดันจาก เลียงเรียกของสังคม ดังที่เคยปฏิบัติกันมา ¹

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) การสร้างหลักสูตร นั้น เป็นการใช้ความพยายามและเวลาอันยาวนาน ศึกษาเขียนหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ตลอดจนเนื้อหาและจัดพิมพ์ขึ้นมา นั้น ย่อมจะไร้ความหมาย ถ้าปราศจาก การนำไปใช้ ผู้ที่มีหน้าที่นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลคือ ผู้บริหารและครู โดยนำหลักสูตร นั้นมาดัดแปลงไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจน การสอนของครู ²

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การตีความมุ่งหมายของหลักสูตรว่า มีความมุ่งหมายอะไร จะสอนใคร ระบุไหน อย่างไร และให้เกิดอะไรขึ้นใน ตัวผู้เรียน หลังจากนั้นได้ทำความเข้าใจในเรื่องความมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้าง ของหลักสูตรแล้ว ก็มาถึงการกำหนดรายละเอียดที่จะนำไปสอนให้ผู้เรียนเกิดการ เปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายนั้นๆ โดยทั่วๆ ไป การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนใน รูปของวัสดุประกอบหลักสูตรที่เราเรียกว่า ประมวลการสอนและโครงการสอน หรือ แผนการสอนซึ่งจะช่วยขยายความในหลักสูตรให้กระจ่างยิ่งขึ้น และอาจจะนำไปทำ รายการสอน หรือบันทึกการสอนอย่างย่อๆ ได้ เมื่อกำหนดให้ชัดเจนลงไปว่าในชั่วโมง ไตจะสอนเรื่องอะไร ตอนไหน เป็นเวลาเท่าไร จะมีกิจกรรมอะไร อย่างไร เป็นต้น

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 89.

² กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำต้องมีปัจจัยหลายๆ ด้านมาเสริมการจักครูเข้าสอนตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ขนาดของห้องเรียนต่อจำนวนนักเรียน ห้องสมุด การจัดทำตารางสอน ประมวลการสอน โครงการสอน หนังสือต่างๆ แบบเรียน การให้บริการต่างๆ ฯลฯ ผู้บริหารจะต้องคอยสำรวจปัจจัยและสภาพต่างๆ ของโรงเรียน อยู่เสมอว่า เหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ¹

3. การสอนของครู เป็นขั้นตอนที่สำคัญของหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพราะถึงแม้จะได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ได้อย่างไร แต่หากวิธีการสอนของครูยังไม่เปลี่ยนแปลงจากที่เคยปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็ต้องประสบความล้มเหลวอย่างแน่นอน ² ครูจึงเป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ควรเอาใจใส่ในการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ความสะดวก คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ³

4. การประเมินผล (Evaluation)

การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวิเคราะห์

¹กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2517, 173 - 174.

² วิทยุ ตันศิริ, ประมวลบทบรรยายเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร, 21๐ หน้า 59.

³ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 132.

กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผล ในการเรียนของนักเรียน และการวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร *Stufflebeam* และคณะได้ให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรว่า เป็นกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ ทางเลือกอื่นที่ดีกว่าของเดิม *Cronback* ได้เขียนคำนิยามของการประเมินผลหลักสูตรไว้ในวารสาร *Teachers College Record* ว่า "การประเมินผลหลักสูตรหมายถึง การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจในเรื่องของโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา"

โดยทั่วไปแล้วการประเมินผลหลักสูตรใดๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน อยู่ 3 ประการสำคัญๆ คือ

1. เพื่อหาค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เช่น หลักสูตรพยาบาล มีวัตถุประสงค์ที่จะฝึกผู้เรียน ให้เป็นพยาบาลที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณสมบัติที่ดีของพยาบาล การประเมินผลหลักสูตรพยาบาล ก็จะดูว่าหลักสูตรนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่

2. เพื่อตัดสินว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงาน และการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

กระบวนการประเมินผลจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงและตรงกันดังนี้คือ

1. ในการประเมินผลหลักสูตรจะมีการกำหนดลงไปว่า จะประเมินอะไร
อย่างเฉพาะเจาะจง
2. ในการประเมินผลหลักสูตร จะมีการกำหนดว่า ต้องการข้อมูลอะไร ที่จะนำมาช่วยในการประเมินผล
3. ในการประเมินผลหลักสูตร จะมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน

4. ในการประเมินผลหลักสูตร จะมีการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานในการประเมินผล
5. ในการประเมินผลหลักสูตร จะมีการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์และมาตรฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 4
6. หลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว จะมีการส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่ผู้ที่จะตัดสินใจหรือดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของหลักสูตรนั้น¹

การประเมินผลหลักสูตรเป็นงานใหญ่ มีขอบเขตกว้างขวาง ผู้ประเมินจำเป็นต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้าว่าจะมีขั้นตอนการอย่างไร มีวิธีการอย่างไร ดังนั้น โครงการประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ และเมื่อนำไปใช้ประเมินแล้วควรมีการประเมินผล โครงการประเมินผลของหลักสูตรนั้นๆ ด้วยว่ามีความสมบูรณ์รอบคอบและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงไร²

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

หลักสูตรนั้นเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ เพราะสภาพการณ์ของสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คนเราต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวจึงจะมีชีวิตอย่างมีความสุข การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถปรับตัวได้ดี การศึกษาที่ดี คือการศึกษาที่จัดได้ตรงกับสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง

¹ ทัศนา แคมมณี, รายงานการประชุมวิจัยการศึกษาประจำปี 2519
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2519),
229 - 239.

² สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 7.

แปลงให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ¹ กูด (Good) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่า คือการเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนมาใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงแบบของหลักสูตร (Change in Design of Learning Opportunities) ในขณะเดียวกัน ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิด (Cognitive Aspect) และความรู้สึกนึกคิด (Emotion and Feeling) ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

หลักการทั่วไปของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงดังนี้คือ

- ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs)
- ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ (Formulation of Objectives)
- ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหา (Selection of Content)
- ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาวิชา (Organization of Content)
- ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์เรียนรู้ (Selection of Learning Experiences)
- ขั้นที่ 6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ (Organization of Learning Experiences)
- ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีการประเมินผล³

1 กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พหุศักราช 2521, หน้า 214.

2 Carter W. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), pp. 157 - 158. 9

3 Hilda Taba, op.cit. p. 454.

แต่ เซลเลอร์และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) ได้เสนอกระบวนการวางแผนเกี่ยวกับหลักสูตรตามลำดับขั้นคือ

1. ศึกษาข้อมูลจากภายนอก
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. กำหนดแบบของหลักสูตรที่จะใช้
4. การนำหลักสูตร ไปใช้ในการสอน
5. การประเมินผลหลักสูตร ¹

จากลำดับขั้นในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของ ทาบ่า (Tabá) และกระบวนการวางแผนของหลักสูตรของ เซลเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) เหมาะที่จะนำมาใช้เป็นลำดับขั้น และเป็นแบบ (Model) ของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของต่างประเทศ

ในประเทศศรีลังกา เมื่อ ค.ศ. 1971 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ได้มีการแก้ไขหลักสูตรและการจัดการอบรมครู มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตรประถมศึกษา (Primary Curriculum Committee) เพื่อจัดทำหลักสูตร เลือกเนื้อหาวิธีสอน และกำรให้บริการช่วยเหลือเกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อจัดนำหลักสูตรขึ้นไปใช้ในการจัดอบรมครูนั้น ได้เน้นและให้ความสำคัญมาก เพราะครูเป็นสื่อในการเปลี่ยนแปลงเจตนาคติและพฤติกรรมของผู้เรียน ในปี ค.ศ. 1971 - 1972 จึงได้มีการจัดการ

¹

Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), p. 27.

อบรมให้แก่ครูในโครงการทดลอง จำนวน 500 คน และถูกคัดเลือกไว้ 15 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 15 เขตการศึกษา มาร่วมกันจัดสร้างคู่มือครู (Guideline) ในวิชาต่างๆ สำหรับนำไปทดลองใช้ในระหว่างปี ค.ศ. 1972 - 1973 แล้วนำผลมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียนทั่วไปในปี ค.ศ. 1974 หลังจากปฏิบัติงานปีแรกผ่านไป ปรากฏผลดังนี้

ประมาณร้อยละ 20	ครูยังไม่เข้าใจวิธีการปรับปรุงการสอน
ประมาณร้อยละ 30	ครูพยายามปรับปรุงวิธีการสอนอย่างแท้จริง
ประมาณร้อยละ 40	ครูมีที่ทำแสดงให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนบ้างแล้ว
ประมาณร้อยละ 10	ที่เหลือ ครูยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นพวกครูเก่าไม่ค่อยพอใจในการเปลี่ยนแปลง ¹

ในประเทศอินโดนีเซีย ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอันเนื่องมาจากประสิทธิภาพของโรงเรียนไม่ได้ผลเท่าที่ควร การกำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาทุกระดับไม่ชัดเจนและขาดข้อเท็จจริงในการวางแผนการศึกษา ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1970 สำนักงานประเมินผลการศึกษาแห่งชาติ (National Assessment of Education in Indonesia) ได้มีการจัดสำรวจความต้องการของการศึกษาที่สอดคล้องกับสังคมชาวอินโดนีเซีย เพื่อนำมาเป็นแนวกำหนดความมุ่งหมายทั่วไปของโปรแกรมการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Programmes) ในระหว่างปี ค.ศ. 1971 - 1973 วิทยาลัยวิชาการศึกษาของอินโดนีเซีย จำนวน 8 แห่ง เริ่มโครงการปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในเขตที่วิทยาลัยรับผิดชอบและเริ่ม

¹ K. Peiris, Integrated Approach to Curriculum Development in Primary Education in Sri Lanka, (Paris : Unesca., 1976), pp. 9-21.

ทดลองหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนใหม่ในโรงเรียนใกล้เคียง ในปี ค.ศ. 1973 สำนักงานวิจัยการศึกษาและวัฒนธรรมและพัฒนาการของอินโนเวชันเซีย (Office of Educational and Cultural Research and Development) เป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงโรงเรียน โดยกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติดังนี้

1. ให้มีโปรแกรมการปรับปรุงโรงเรียนเพียงโปรแกรมเดียว หลังจากการประเมินผลการปรับปรุงโรงเรียนทั้ง 8 แห่งแล้ว
2. จัดระบบการเรียนใหม่ โดยให้นักเรียนมาเข้าเรียนและออกจากโรงเรียนเป็นรอบๆ
3. ใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. จัดระบบการศึกษาต่อเนื่องแก่นักเรียนทุกคน
5. โครงสร้างของหลักสูตรจะต้องเป็นวิชาที่กว้างขวาง 8 วิชา คือ ภาษา สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปปฏิบัติ ศิลปะที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม พลศึกษา และศาสนาศึกษา
6. โปรแกรมการสอนทุกอย่างจะต้องผ่านการทดลองสองครั้งและแก้ไขให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

การร่างเค้าโครงหลักสูตรเบื้องต้น (Basic Course Outline) ของวิชา ภาษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทุกระดับชั้นเสร็จในปี ค.ศ. 1974 นอกจากนั้น โปรแกรมการอบรมครูและขบวนการบริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาปรับปรุงด้วย

การทดลองใช้หลักสูตร เริ่มทดลองเมื่อปี ค.ศ. 1975 ในโรงเรียน 8 แห่ง ในชั้นประถม 1, ประถม 4, มัธยมศึกษาตอนต้น 1 และมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 (คือ 1, 4, 6 และ 9) มีวิชาที่บังคับ คือ ภาษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1976 ทดลองในระดับชั้นประถม 2, ประถม 5, มัธยมศึกษาตอนต้น 2 และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 (คือปี 2, 5, 7 และ 10) การทดลองในปีที่สอง

เริ่มใช้หน่วยการสอน (Module) และแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรของชั้นที่ทดลองเป็นแรก
ด้วย

ระบบการศึกษาใหม่ของอินโดนีเซีย จะเปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นไปตามบทบาท
ที่มุ่งหวัง เวลานี้ครูในโรงเรียนทดลองได้รับการฝึกฝนอบรม เตรียมตัวเป็นอย่างก็จาก
อาจารย์ในมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ และสร้างหน่วยการสอนออกมาเป็นระยะๆ แล้วนำ
ไปใช้โดย

ขั้นแรก แนะนำครูโรงเรียนทดลองให้เข้าใจในระบบเสียก่อน

ขั้นสอง สร้างบทเรียนสั้นๆ (Mini -Course) ให้ครูได้ทดลองกับ
ชั้นเล็กๆ และมีการจัดทำหลักสูตรอบรมครูก่อนประจำการด้วย เพื่อให้การปรับปรุงหลักสูตร
ประสบความสำเร็จด้วย ¹

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การพัฒนาหลักสูตรได้เริ่มขึ้นภายหลังจากที่รัสเซีย
ได้ส่งดาวเทียมสปุตนิก (Sputnik) ขึ้นสู่อวกาศ ชาวอเมริกาเริ่มเกิดความตื่นตัว
และตระหนักถึงข้อบกพร่องของการศึกษา โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่
สอนอยู่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในสหรัฐอเมริกาทางด้านอวกาศ ประกอบ
กับชาวอเมริกัก็มีควมสนใจชีวิตการใหม่ๆ ในการผลิตอุปกรณ์ด้านวิทยาศาสตร์ จึงช่วย
ให้มีการปรับปรุงหลักสูตรได้เร็วขึ้น

ก่อนการจัดสร้างหลักสูตรใหม่นั้น มีการทดลองใช้อุปกรณ์ต่างๆ และนำผลที่ได้
มาปรับปรุงหลักสูตร สำหรับโครงการพัฒนาหลักสูตร (Developmental Curriculum
Project) มีนักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ โดยเปลี่ยนแปลง

1

C.T. Crellin, "Curriculum Development in Indonesia,"
Education in Asia Reviews, Reports and Notes, 10 (September 1976) :
pp. 1 - 6.

หลักสูตร ในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior high School) ก่อน และขยายไปยังวิชาอื่นในลำดับต่อไป จากนั้นจะมุ่งมายังหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลของการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงในเรื่องการสอนและเนื้อหาวิชาความรู้ไปกับการพัฒนาครูให้เข้าใจหลักสูตรใหม่ ตลอดปี ค.ศ. 1960 สถาบันและศูนย์ปฏิบัติการต่างๆ ได้จัดโปรแกรมการอบรมครูขึ้น เพื่อเตรียมครูให้มีทักษะในการใช้วัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ

หลักสูตรใหม่จะเน้นในเรื่องการใช้กระบวนการสืบสวนสอบสวนในการเรียน รวมทั้งเน้นการปฏิบัติมากขึ้น และยังเน้นในเรื่องจุดมุ่งหมาย เชิงพฤติกรรมด้วย ส่วนวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรมีแบบเรียน คู่มือปฏิบัติการ สมุดแบบฝึกหัด และชุดการสอนด้วย¹

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาของไทย ได้มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2506 - 2507 สถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเรื่องเด็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ขณะนั้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา) กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการ ได้วิจัยหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503

พ.ศ. 2508 - 2509 กรมสามัญศึกษาได้วิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503

1

Grobman Hulda, "Curriculum Development and Education," Education Research. (1971), pp. 636 - 439.

พ.ศ. 2510 - 2512 กรมสามัญศึกษา ได้ประชุมศึกษานิเทศก์และอบรมครู ตลอดจนผลิตวัสดุ หลักสูตร เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนสืบเนื่องจากการค้นคว้า ค้างกล่าวใน พ.ศ. 2508 -2509

พ.ศ. 2513 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร (ก.ปส.) เพื่อปรับปรุงหลักสูตรต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ต่อมา ก.ปส. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา เพื่อพิจารณาข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง คณะอนุกรรมการดังกล่าวได้ประมวลข้อมูลจากรายงานการวิจัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากแหล่งต่างๆ และเสนอรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรในปลายปี พ.ศ. 2514

พ.ศ. 2517 คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร (ก.ปส.) ได้แต่งตั้งอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา คณะอนุกรรมการได้รวบรวมความคิดเห็นจากรายการวิเคราะห์หลักสูตรจากแหล่งต่างๆ นำมาศึกษาและกำหนดจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นเป็นแนวทางดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ต่อมาได้ตั้งคณะปฏิบัติงานยกร่างเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา 4 คณะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร การวัดผล จิตวิทยาเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ศึกษานิเทศก์ ครู ฯลฯ โดยมีเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ เป็นผู้ประสานและเลขานุการเพื่อยกร่างหลักสูตรกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ

ในปี พ.ศ. 2518 คณะปฏิบัติงานทั้ง 4 คณะ ได้ยกร่างหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นและได้ปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการได้ร่างไว้แล้วนั้น โดยเชิญศึกษาธิการเขต ศึกษานิเทศก์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนมหาวิทยาลัย, วิทยาลัยครู ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่างๆ ทั้งวิชาการศึกษาและวิชาสามัญ ผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษา ครูใหญ่ ครูและคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา มาร่วมพิจารณาปรับปรุง ในระยะเวลาตลอดของการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา คณะกรรมการได้รวบรวมข้อมูลจากรายงานการวิจัย การทดลองโครงการต่างๆ รายงาน

การประชุม การสัมมนาและขอเสนอแนะจากสื่อมวลชนและคณะบุคคลและเอกชนมาประกอบ
การพิจารณาทุกขั้นตอน

เมื่อสร้างหลักสูตรประถมศึกษา 2521 เสร็จ ได้มีการนำหลักสูตรไปทดลอง
แล้วนำผลการทดลองมาปรับปรุงหลักสูตร ก่อนการประกาศใช้ทั่วประเทศ ซึ่งกรมวิชา-
การได้ดำเนินการดังนี้

ปีการศึกษา 2519 ทดลองใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ปีการศึกษา 2520 ทดลองใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2

ทั้งนี้ ได้เลือกโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน 25 โรงเรียน โดยยึดถือในเรื่อง
ต้นสังกัด ภูมิภาคที่ตั้ง ขนาดของโรงเรียน สภาพชุมชน เมื่อทดลองครบหนึ่งปีการศึกษา
แล้ว กรมวิชาการ ได้นำผลการทดลองมาปรับปรุงหลักสูตรใหม่ จนแน่ใจและพร้อมที่
จะประกาศใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2521¹

โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักสูตร 2521

เมื่อประกาศใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาฉบับใหม่ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521
เป็นต้นไป โรงเรียนประถมศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในสังกัดใด ควรจะจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนและจัดสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนให้สอดคล้องและตอบสนองจุดหมาย
และเจตนารมณ์ของหลักสูตร มิฉะนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูก็อาจจะ
ไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

แนวทางกว้างๆ ที่จะช่วยให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนได้เตรียมการและปรับ-
ปรุงโรงเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ อาจจะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

¹ กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา

การบริหารทั่วไป

1. ครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับหลักสูตรโดย เฉพาะอย่างยิ่งหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ครูและเข้าใจจุด ประสงค์ของการจัดการประถมศึกษา
2. ครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียน นำแนวคิดอันเป็นจุดหมายของหลักสูตร มาชี้แจง หรือทำความเข้าใจแก่ครูเป็นประจำทุกเดือน เช่น การประชุม การปรึกษาหารือ การออกหนังสือเวียน หรือเอกสารข่าวสาร
3. จัดให้มีครูคอยเอาใจใส่ให้นักเรียนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการสร้าง- เสริมและความคุม ลักษณะนิสัยมารยาท ความประพฤติคุณธรรมและค่านิยมเป็นประจำ และให้ครูทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องเอาใจใส่สร้างเสริมคุณธรรมและลักษณะนิสัย ตลอดจนความประพฤติอันดีงามแก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดเวลา เช่น การแนะนำ ตักเตือน อบรมสั่งสอนและทำตนเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน
4. กำหนดการปิดเปิดโรงเรียนไว้ล่วงหน้าตลอดปี โดยคำนึงถึงวันที่ ต้องปิดตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี และวันหยุดตามประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อ จะได้เตรียมตารางเรียนตารางสอนไว้ล่วงหน้า และวางแผนจัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า ตลอดปี
5. กำหนดเวลาทำการสอนประจำวันว่าสัปดาห์หนึ่งๆ จะเรียนกี่คาบ- เวลาและแต่ละวันของสัปดาห์ควรจะเรียนกี่คาบหรือกี่ชั่วโมง แต่ไม่ควรจะน้อยกว่าวันละ 15 คาบ (5 ชั่วโมง)
6. ครูที่จะสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2521 ควรจะได้ศึกษา หลักสูตร แผนการสอนและคู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ ให้เข้าใจอย่างแท้จริงก่อน ทำการสอน
7. ทางโรงเรียนควรประชาสัมพันธ์แจ่มแจ้งกับประชาชนให้เข้าใจแนวการ จัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการศึกษาตามแนวของหลักสูตรใหม่อยู่เสมอ

การบริการทั่วไป

1. บริการด้านห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ หรือแหล่งศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เรื่องนี้มีความสำคัญมาก การฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนั้นต้องอาศัยแหล่งวิชาการต่างๆ ห้องสมุด เป็นแหล่งวิชาที่ดีที่สุด การจัดบริการด้านนี้ทุกโรงเรียนสามารถทำได้ตามคำสั่ง ความสามารถ และสภาพของตน ไม่จำเป็นต้องรอให้พร้อมที่สุดจึงจะจัด โรงเรียนศาลาวัดก็สามารถจัดห้องสมุดได้ในลักษณะหนึ่ง โรงเรียนที่เป็นศึกษามีครูครบชั้นก็สามารถจัดห้องสมุดได้ในอีกลักษณะหนึ่ง ห้องเรียนธรรมดาก็อาจจัดเป็นมุมหนังสือ ความสำคัญของบริการด้านนี้อยู่ที่ วัสดุครุภัณฑ์ และสถานที่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือ บริการและการฝึกหัดนิสัย คือ เมื่อมีวัสดุสิ่งของแล้ว ต้องให้นักเรียนมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากวัสดุเหล่านั้น

การจัดบริการห้องสมุดควรคำนึงถึงโครงสร้างของหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ก็ควรจะเป็นไปตามโครงสร้างทั้ง 4 กลุ่มประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมี 12 หน่วย ควรจัดให้มีหนังสือหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่มีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ชาติไทย ชาวและเหตุการณ์วันสำคัญ การทำมาหากิน พลังงานสารเคมี จักรวาลและอวกาศ ประเทศเพื่อนบ้าน การสื่อสารคมนาคม ประชากรศึกษา การเมืองและการปกครอง สำหรับกลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ก็ควรมีหนังสือและวัสดุต่างๆ ให้ครบทุกงาน

อย่างไรก็ตามการจัดบริการห้องสมุดก็ขอให้คำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียนโดยกระทำควบคู่ไปกับบริการด้านอื่นๆ แต่ให้ระลึกเสมอว่าห้องสมุดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหลักสูตรใหม่

2. บริการด้านสาธารณสุขและอนามัย ได้แก่ เรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องพยาบาล ส้วม ที่ปัสสาวะ ที่ล้างมือ เครื่องชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตลอดจนระบบการกำจัด

ขยะ และสิ่งปฏิกูลในโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนไม่มีส่วนก็คงสอนเรื่องการใช้ส้วม
ไม่ได้ดีหรือไม่มีน้ำล้างมือ ก็คงสอนเรื่องการล้างมือให้สะอาดไม่ได้

การจัดบริการค่าน้ำนี้ต้องคำนึงถึงทั้งวัสดุอุปกรณ์และขบวนการบริการฝึก
อบรม เช่น การตรวจสุขภาพ การให้คำแนะนำ การอบรม การทำเป็นตัวอย่างที่ดี
ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

3. บริการค่านงานเกษตร ในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ มีงาน
เกษตรเป็นงานสำคัญ เราถือว่าประชากรส่วนใหญ่ของชาติเป็นเกษตรกร ดังนั้นนักเรียน
ประถมศึกษาทุกคน จึงควรมีประสบการณ์ตรงในค่านงานเกษตร บริการค่านนี้ ได้แก่
การจัดให้มีเรือนเพาะชำ แปลงทดลอง แปลงผัก แปลงดอกไม้และไม้ประดับ ไม้-
กระถาง สวนหย่อม สนามหญ้า หลุมปุ๋ยหมัก แปลงเพาะเห็ด เล้าไก่ บ่อปลา ตลอดจน
ถึงไร่นาสวนสาธิต ทั้งนี้ให้จัดตามสภาพของแต่ละโรงเรียน บางโรงเรียนก็อาจจะ
ทำได้เพียงสวนหย่อม และไม้กระถางก็ตามระเบียบ แต่บางโรงเรียนก็อาจจะมีถึงบ่อ
ปลา เล้าไก่ และไร่นาสวนสาธิต

การจัดบริการค่านนี้หมายถึง การจัดให้มีสถานที่วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ
ต่างๆ เช่น จอบ เสียม คราด ฯลฯ และจัดให้มีกิจกรรม ซึ่งนักเรียนเป็นผู้กระทำ มีใช้
เป็นแต่เพียงผู้ดู เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ต้องให้นักเรียนได้ปลูกบำรุงรักษา
เอง มีใช้ให้ภารโรงเป็นคนทำและดูแลรักษาอย่างปฏิบัติกันทั่ว ๆ ไป

4. บริการค่านการงานและพื้นฐานอาชีพ ในกลุ่มประสบการณ์กลุ่มที่ 4
คือการงานและพื้นฐานอาชีพ มีงานบ้าน งานประดิษฐ์ งานช่าง งานเกษตร และงาน
ซื้อขายบริการ เมื่อแยกบริการค่านการเกษตรออกข้างหากแล้ว โรงเรียนก็ควรจะมี
บริการค่านพื้นฐาน อาชีพอื่นๆ เช่น โรงครัว และห้องอาหารของโรงเรียน โรงฝึก-
งาน หรือห้องพรวมควยเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในบ้าน ในโรงเรียน เช่น ขอนดี
ตะปู เลื่อย ไขควง คีม ฯลฯ ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน นอกจากจะจัดให้

มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว โรงเรียนควรจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการงานต่างๆ เช่น งานในโรงครัว และโรงอาหารของโรงเรียน เป็นต้น

5. บริการด้านกีฬาและพละนันทนาการ เช่น จัดให้มีสนามเล่นและสนามกีฬา พร้อมด้วยเครื่องกีฬาเครื่องเล่น ตามสมควรแก่วัยของเด็ก จัดให้เด็กได้ใช้บริการโดยทั่วถึง และสม่ำเสมอ ให้มีครูคอยดูแลความปลอดภัยทั่วไป และควบคุมความประพฤติในระหว่างที่มีการเล่น ถ้าเป็นไปได้โรงเรียนควรจัดให้มีทีมกีฬาต่างๆ เช่น ทีมฟุตบอล บาสเกตบอล โดยจัดในลักษณะกลุ่มสนใจ และจัดให้มีการแข่งขันกีฬา

6. บริการด้านศิลปะและดนตรี เช่น จัดให้มีเครื่องดนตรีหรือวงดนตรีตามสภาพของโรงเรียน เช่น กลองยาว เครื่องสาย อังกะลุง แตรวง ดนตรีสากล ฯลฯ จัดให้มีครูฝึกซ้อม กลุ่มนักเรียนที่สนใจและให้มีการแสดงผลงาน

7. บริการด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมร่วมกับท้องถิ่น เช่น วันสำคัญต่างๆ งานประเพณี และงานเทศกาลต่างๆ การพาเด็กไปฟังเทศน์ หรือนิมิตพระมาเทศน์ให้ฟังและกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน เป็นต้น

8. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมชนต่างๆ ตามความสนใจ เช่น ลูกเสือ อนุภษาต และให้ชุมนุมต่างๆ เหล่านั้น มีโอกาสแสดงผลงานเป็นครั้งคราว อาจจัดให้มีการแสดงนิทรรศการในวันสำคัญหรือวันเปิดภาคเรียน โดยพยายามให้นักเรียนทุกคนหรือส่วนมากมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงหรือผู้กระทำมิใช่เป็นแต่เพียงผู้ดูเท่านั้น

9. บริการด้านอื่นๆ เช่น การแนะนำเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในด้านการศึกษาและด้านส่วนตัว บริการด้านประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การทัศนศึกษาเป็นครั้งคราว การฉายภาพยนตร์หรือการแสดงบันเทิงอื่นๆ การแข่งขันกีฬาระหว่างกลุ่มโรงเรียน ฯลฯ

กิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดให้มากขึ้นเป็นส่วนรวม

โรงเรียนควรจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีใช้กิจกรรมของชั้นเรียนหรือห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งที่ทำเป็นประจำและเป็นครั้งคราว ดังนี้

1. การตรวจสุขภาพประจำวัน อาจกำหนดเป็นสัปดาห์ เช่น สัปดาห์แห่งความสะอาดของฟัน เล็บ ผม เสื้อผ้า ฯลฯ หมุนเวียนกันไป หมายความว่าในระหว่างสัปดาห์นั้นให้เน้นหนักเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ
2. การแบ่งกลุ่มหรือแบ่งชั้นนักเรียนรับผิดชอบความสะอาดและความสวยงามของบริเวณโรงเรียน เช่น การดูแลสนามหญ้า ไม้ดอกไม้ประดับ การเก็บขยะโดยกำหนดว่าชั้นใดหรือกลุ่มใดรับผิดชอบดูแลส่วนใดบริเวณของโรงเรียน
3. การจัดประชุมอบรมในวันสุดสัปดาห์ ในการประชุมนั้นควรมีระเบียบขวาระหลายๆ อย่าง ทั้งการอบรมสั่งสอนตักเตือนให้สร้างวัด ประกาศเกียรติคุณ ตลอดจนการเล่นสนุกสนาน เล่านิทาน ร้องเพลง และการเล่นต่างๆ แทนที่จะมีแต่การสวดมนต์และอบรมศีลธรรมเท่านั้น
4. การจัดป้ายนิเทศเพื่อส่งเสริมความรู้ นอกเหนือจากที่ชั้นเรียนหรือห้องเรียนต่างๆ จัดอยู่แล้ว
5. การจัดประกวดหรือแข่งขันต่างๆ ทั้งที่เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล เพื่อส่งเสริมความสามารถส่วนบุคคล และความร่วมมือของหมู่คณะ เช่น ประกวดความสะอาด ความสามารถด้านศิลปะต่างๆ ความสามารถด้านภาษา มารยาท และความประพฤติและอื่นๆ มีการยกย่องและให้เกียรติผู้มีส่วนงานดีเด่นและควรทำเป็นประจำทุกภาคเรียน

สรุป เนื่องจากการใช้หลักสูตรจะเป็นไปตามเจตนารมย์ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะในระดับโรงเรียน และชั้นเรียน แนวคิดในการใช้หลักสูตร จึงพึงระลึกรังคังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในความสัมพันธ์ของสังคม ให้เห็นว่าปัญหาของสังคมเป็นปัญหาร่วมกันของคนทุกคน
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจุดหมายให้มากที่สุด
3. การเรียนรู้ขอเท็จจริง มีคตินิยมในตัวของมันเอง แต่เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาต่างๆ มากกว่า
4. จุดหมายมุ่งที่ชีวิตปัจจุบันและอนาคตของผู้เรียน การเรียนการสอนควรเน้นไปทางภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตในปัจจุบันและอนาคต
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ไม่เชื่อผู้อื่นหรือคัดลอกความคิดผู้อื่น โดยขาดเหตุผล
6. ครูเป็นผู้ช่วยให้นักเรียน เรียนรู้เองมากกว่าเป็นผู้ให้ ดังนั้นจึงควรจัดให้นักเรียนมีกิจกรรมในการเรียนการสอนมากกว่าจะอธิบายให้ฟังหรือทำให้ดู
7. คู่มือครูและแผนการสอน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเตรียมการสอนมากกว่าแบบเรียน
8. สภาพการเรียนและสภาพแวดล้อมควรจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหา
9. ส่งเสริมให้โรงเรียน คัดแปลงรายละเอียดเนื้อหา กิจกรรมการเรียน กำหนดเวลาเรียนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ ให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น
10. มีการวัดผลประเมินผลสม่ำเสมอ มีชี้ทำเป็นครั้งคราว เมื่อพบว่ามีผู้เรียน มีข้อบกพร่อง ต้องช่วยแก้ไขข้อบกพร่องนั้นๆ
11. นำผลการวัดผลประเมินผลที่ได้ไว้มาพิจารณา ใช้ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน ตลอดจนขั้นตอนการเรียนการสอนเรื่องต่างๆ ต่อไป ¹

¹กรมวิชาการ, "โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักสูตร 2521," เลกสารหมายเลข 10 การอบรม วิทยากรจากวิทยาลัยครูทั่วประเทศ, (สิงหาคม 2520) :

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

โจฮันเซน (Johansen) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของการรับรู้ของครูกับการตัดสินใจและส่งเสริมหลักสูตรในห้องเรียน โดยให้ครู 195 คน ที่สุ่มมาตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ส่งเสริม และนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม และโจฮันเซน ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของครู เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตร¹

ชิม (Shim) ได้ศึกษาลักษณะ 4 อย่างของครู คือ เกรดเฉลี่ย ผลการเรียน (College Grade Point Average) ปริญาบัตร วุฒิ และประสบการณ์การสอนของครู ที่จะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายใน 5 ปี หรือไม่ โดยศึกษาจากระเบียบสะสมของนักเรียนชั้น (Grade) ที่ 6 จำนวน 124 คน และศึกษาประวัติของครูที่เคยสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 -5 แล้วทดสอบหาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาเลขคณิต ภาษา และการอ่านของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนกับครูที่ได้เกรดเฉลี่ยสูงกว่า 2.50 จะมีผลสัมฤทธิ์ด้านภาษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่ได้เกรดต่ำกว่า 2.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่เรียนกับครูที่ไม่มีปริญญา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางด้าน การอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูมีปริญญา

¹ John H. Johansen, "The Relationship Between Teachers' Perceptions of Influence in Local Curriculum -Making and Curriculum Implementation," Educational Research (1967), p. 82.

3. นักเรียนที่เรียนกับครูมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูมีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 10 ปี

จากผลการศึกษาของ ชิม พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์การสอนของครูเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกัน เมื่อครูนำหลักสูตรไปใช้จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันด้วย ¹

ในปี พ.ศ. 2506 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัยร่วมกับสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เกี่ยวกับหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พ.ศ. 2503 โดยส่วนหนึ่งของโครงการได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ประกิจ รัตนสุวรรณ ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาภาคการศึกษาหนึ่ง เกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พุทธศักราช 2503 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่ 24 คน ศึกษาานิเทศก์ 34 คน ศึกษาธิการอำเภอและศึกษาธิการจังหวัด 53 คน รวม 111 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ส่วนมากยอมรับว่า ประมวลการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร เนื้อหาแต่ละวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสมและมีคุณค่าเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นต่อไปได้ดี ครูใหญ่จำนวน 12 คนให้ความเห็นว่า วิชาศิลปศึกษาควรยกเลิก เพราะมีเนื้อหาไม่เหมาะสม ยากและมากเกินไป และต้องการเพิ่มเวลาเรียนวิชาเลขคณิต และภาษาไทยให้มากขึ้น ศึกษาธิการอำเภอและศึกษาธิการจังหวัดส่วนมากมีความเห็นว่า ความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร

1

Phing Chung Shinn, "A Study of the Curriculum Effect of Four Teacher Characteristics on the Achievement of Elementary School Pupils," Dissertation Abstracts, (1964), pp. 5225 -

ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนและชุมชน นอกจากนี้ ครูใหญ่ให้ความเห็นว่า ครูส่วนใหญ่สอนได้ไม่ครบถ้วนตามหลักสูตร การอบรมและการช่วยเหลือครูยังมีน้อย¹

ไพฑูรย์ ธรรมแสง ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง พุทธศักราช 2503 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ในโรงเรียนต่างๆ จำนวน 24 โรงเรียนของภาคการศึกษาหนึ่ง จำนวน 106 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเห็นว่า ความมุ่งหมายทั่วไป เนื้อหาและประมวลการสอนไม่ชัดเจน เนื้อหาไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น แต่มีความยากง่าย ความมากมายและเหมาะสม กับอัตราเวลาเรียนดีและเป็นพื้นฐานสำหรับเรียนในชั้นต่อไปได้ดี ครูยอมรับว่าอุปกรณ์การสอนมีความจำเป็นต่อการสอนครูจำนวน 22 คน เสนอแนะการสอนไว้ว่า ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดี²

เพ็ญสุข หวังแก้ว ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ ในภาคการศึกษาหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พุทธศักราช 2503 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ในโรงเรียนต่างๆ ของภาคการศึกษาหนึ่ง จำนวน 69 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเห็นด้วยในแต่ละวิชาของหลักสูตรว่ามีความยากง่าย ความมากมาย และอัตราเวลาเรียนเหมาะสม และเป็นพื้นฐานสำหรับเรียนในชั้นต่อไปได้ดี แต่ครูส่วนมากเห็นว่า ความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ครูส่วนมากไม่สามารถสอนได้ครบถ้วนตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังพบว่า ครูมีวุฒิกับครูไม่มีวุฒิ มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องที่หลักสูตร กำหนดให้

¹ ประภี รัตนสุวรรณ, "ความคิดเห็นของผู้บริหาร การศึกษาภาคการศึกษาหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พุทธศักราช 2503" (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, 2507) : 130 - 145.

² ไพฑูรย์ ธรรมแสง, "ความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง พุทธศักราช 2503," (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507) : 75 - 83.

เรียนวิชาสังคมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยครูที่ไม่มีวุฒิเห็นด้วยที่หลักสูตร กำหนดให้เรียนวิชาสังคมศึกษา ส่วนครูไม่มีวุฒิไม่เห็นด้วย¹

อารี สายธร ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไป ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง พุทธศักราช 2503 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งในโรงเรียนต่างๆ ของภาคการศึกษาหนึ่ง จำนวน 106 คน ผลการวิจัย พบว่า ครูส่วนมากเห็นด้วย กับเนื้อหาแต่ละวิชาของหลักสูตรว่า มีความเหมาะสม กับอัตราเวลาเรียน เนื้อหาเหมาะ ที่จะ เป็นพื้นฐาน ในการเรียนชั้นต่อไป ประมวล การสอนชัดเจน สอดคล้องกับหลักสูตรและช่วยครู ได้ดี ในการเตรียมการสอน แต่ครู ส่วนมากเห็นว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ชัดเจน เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และ ศิลปะศึกษา ไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น และครูไม่สามารถสอนได้ครบถ้วนตาม หลักสูตร²

จากรายงานการวิจัยที่ทำขึ้น จะพบว่าหลักสูตรประถมศึกษา 2503 มีความ ขาดพร่องในด้านความชัดเจนของความมุ่งหมาย จนไม่สามารถสื่อความหมายให้ครูมองเห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ได้จริงๆ ไม่สามารถสอนได้ครบถ้วนตามหลักสูตรกำหนด ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ของคณะ อำนวยการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา ที่พบว่า หลักสูตรกำหนดความมุ่งหมายไว้ กว้างขวาง เป็นสากลเกินไป ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาวิชาและการ เรียน การสอน ความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นการ กำหนดพฤติกรรม เกี่ยวกับความรู้สึกละ

¹ เพ็ญสุข หวังแก้ว "ความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษา ในภาคการศึกษา หนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พุทธศักราช 2503," (ปริญญานพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507), 71 - 81.

² อารี สายธร "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรทั่วไปชั้นประถมศึกษาที่ หนึ่ง พุทธศักราช 2503," (ปริญญานพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507), 82 - 101.

ค่านิยม (Affective Domain) เป็นส่วนมาก แต่ลักษณะเนื้อหาวิชา สภาพการเรียน การสอนเป็นเรื่องความรู้ (Cognitive Domain) กับการฝึกฝน Psychomotor Domain) เป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรได้กำหนดความมุ่งหมาย อัตราเวลาเรียนและเนื้อหาไว้อย่างเคร่งครัด เท่านั้น ไม่ได้กำหนดลักษณะของกิจกรรม การเรียนการสอน แบบอย่างวิธีสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้ จนครูไม่สามารถนำหลักสูตรไปคิดแปลงใช้ในโรงเรียนให้ได้ผลดีพอ เพราะหลักสูตรเขียนไว้ไม่ชัดเจนและไม่ให้แบบอย่างลงพอที่จะเป็นแนวทางให้ครูและนักเรียนนำไปปฏิบัติได้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาต่างๆ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด เนื้อหาของวิชาที่กำหนดไว้ เป็นรายวิชา 6 วิชา ทำให้ไม่มีโอกาสเพิ่มเติมวิชาหรือประสบการณ์อื่นๆ ได้ และเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นความรู้ประเภท "รู้ไว้ใช้ว่า" ซึ่งไม่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดของผู้เรียนเท่าที่ควร ¹

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 จะมีข้อที่บกพร่องและควรแก้ไขอย่างมากมาย เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นกับการนำหลักสูตรไปใช้ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง เมื่อเทียบกับหลักสูตร ตอนหนึ่งและตอนสอง ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยของนักเรียนต่ำที่สุด สำหรับวิชาสังคมศึกษา พลศึกษา ศิลปศึกษา จะปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่ไม่สนใจสอนวิชาทั้งสามนี้ และ

¹ กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา และมีชยมศึกษา พุทธศักราช 2503," วารสารการวิจัยทางการศึกษา 4 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2517) : 3 - 5.

เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อวิชาเหล่านี้อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เด็กชนบทมีความรู้วิชาสังคมศึกษาค่อนข้างต่ำ นักเรียนมีสุขภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีสภาพร่างกายและเครื่องนุ่งห่มไม่ถูกสุขลักษณะ และพบว่า ประสบการณ์ของนักเรียนมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษา¹

แต่จากรายงานการวิจัย ประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาทัศนคติของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูประจำการชั้นประถมปีที่สามของโรงเรียนตามกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยประสิทธิภาพ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 987 คน พบว่าครูส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรดีในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะในเรื่องการบรรจุเป้าหมายที่วางไว้ การส่งเสริมความคิด ความซัดจั้งไม่คลุมเครือ มีระเบียบน่าสนใจ มีความเหมาะสมน่าสนใจและน่าสนใจ² แสดงว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการรายงานการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่างๆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ฯลฯ ได้ทำให้นักการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การดำเนินการจัดสร้างหลักสูตรมีขั้นตอนและวิธีการมากมาย และในที่สุดหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ก็สามารจัดทำขึ้นจนสำเร็จ ซึ่งจะมีการประกาศใช้ในปีการศึกษา 2521 ในช่วงก่อนประกาศใช้หลักสูตรนี้เอง ได้มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดลองใช้หลักสูตรประ-

¹กรมสามัญศึกษา, จุดสาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2518), 8 -13.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ; "ทัศนคติของครูโรงเรียนประถมศึกษา" รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520), หน้า 76.

ศึกษา 2521 ในหลายๆ ด้านดังต่อไปนี้

วิเชียร เทียมเมือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาหนึ่งในโครงการทดลองใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ 24 คน กรมสามัญศึกษา 15 คน และของเขตการศึกษา 23 คน รวม 62 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเข้าใจจุดหมายของหลักสูตรดีพอสมควร มีความชัดเจนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการพอสมควร เนื้อหาภาษาไทย คนตรีและนาฏศิลป์ งานเกษตรมีมากและยาก แผนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา และมีส่วนช่วยในการเตรียมการสอนได้มาก แต่ต้องคัดแปลงเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่ ในแผนการสอนจริงศึกษา คนตรีและนาฏศิลป์ ปัญหาที่ครูพบมากคือเรื่องอุปกรณ์การสอน ครูยังขาดความรู้ความถนัดในการสอนเนื้อหาบางเรื่อง ผู้เรียนขาดเรียนบ่อยและไม่พร้อมทางการเรียน ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจหลักสูตรและไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติที่บ้านของผู้เรียน ¹

สมบูรณ์ สว่างวรชาติ ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 " โดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาจำนวน 657 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2503 จำนวน 693 คน สรุปผลการวิจัย ปรากฏว่า

¹ วิเชียร เทียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518)," (ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 1. บทคัดย่อ.

นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2503 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติของนักเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ของคะแนนเท่ากับ .432 และร้อยละของการตอบถูกของนักเรียนในแต่ละเนื้อหาวิชา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้คือ หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน และหน่วยที่ 5 ชาวและเหตุการณ์วันสำคัญ

ในขณะเดียวกัน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีการติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 โดยจัดทำเป็นโครงการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ซึ่งมีผลที่เสนอออกมาดังนี้คือ

1. ปี พ.ศ. 2519 ได้มีการเปรียบเทียบการวัดผลก่อนเริ่มเรียนในโรงเรียนทดลองและโรงเรียนควบคุม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวัดความพร้อมในด้านการเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็นกรจำแนกภาพ การรู้ความหมาย การทำตามคำสั่ง ความพร้อมในการเรียนภาษาไทย ซึ่งแบ่งออกเป็นกรทำตามคำสั่ง การจำแนกเสียง รู้ความหมายศัพท์ เข้าใจในการฟัง ใส่ายตาและมือ ซึ่งผลของคะแนนจากที่ได้ปรากฏว่า ไม่แตกต่างกัน ในทุกรายการ ¹

¹ กรมวิชาการ, "เปรียบเทียบการวัดผลก่อนเริ่มเรียนโรงเรียนทดลองและโรงเรียนควบคุมชั้นประถมปีที่ 1," รายงานโครงการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521, หน้า 8.

โรงเรียน	ความพร้อมในการ เรียนคณิตศาสตร์					
	การจำแนกภาพ		การรู้ความหมาย		การทำตามคำสั่ง	
	N	\bar{X}	N	\bar{X}	N	\bar{X}
ทดลอง	1213	23.49	1213	19.97	1213	7.06
ควบคุม	1201	23.13	1201	19.89	1201	6.50
ทดลองและควบคุม	2414	23.31	2414	19.93	2414	6.78

โรงเรียน	ความพร้อมในการ เรียนภาษาไทย							
	การจำแนกเสียง		รู้ความหมายศัพท์		เข้าใจในการฟัง		ใช้สายตาและมือ	
	N	\bar{X}	N	\bar{X}	N	\bar{X}	N	\bar{X}
ทดลอง	1220	9.34	1220	8.76	1220	9.21	1220	11.00
ควบคุม	1209	8.77	1209	8.31	1209	9.11	1209	11.12
ทดลองและควบคุม	2429	9.06	2429	8.54	2429	9.16	2429	11.06

2. การวิจัยเรื่องการทดสอบความพร้อมโรงเรียนทดลอง และโรงเรียนควบคุม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2520 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรใหม่กับโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรเก่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง จากโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน จำนวน 2,577 คน โดยแยกเป็นกลุ่มทดลอง 1,265 คน กลุ่มควบคุม 1,312 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้งสองกลุ่มมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างกันเกือบทุกภาค ภูมิศาสตร์ ในภาคกลาง กลุ่มทดลองมีความพร้อมทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม จากแบบทดสอบย่อย 6 ฉบับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากแบบทดสอบย่อย 3 ฉบับคือ การลอกแบบ (การใช้มือและสายตา) ความเข้าใจเรื่อง การสังเกตและการจำ กลุ่มควบคุมมีความพร้อมทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลอง ภาคเหนือจากแบบทดสอบย่อย 3 ฉบับคือ ความเข้าใจคำ ความเข้าใจประโยค และความเข้าใจเรื่อง กลุ่มทดลองมีความพร้อมทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม สำหรับภาคใต้ จากแบบทดสอบความเข้าใจเรื่อง การสังเกตและจำ กลุ่มทดลองมีความพร้อมทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณและจำนวนเลข กลุ่มควบคุมทำคะแนนได้สูงกว่ากลุ่มทดลอง สำหรับกรุงเทพมหานคร เป็นแห่งเดียวที่ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความพร้อมทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กรมวิชาการ, "ผลการทดสอบความพร้อมโรงเรียนทดลองและโรงเรียนควบคุม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1," รายงานโครงการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521,

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ได้มีผู้ทำการวิจัยการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ในหลายๆ ด้านดังต่อไปนี้

กฤษณา ชำยยัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ โดยใช้ประชากรทั้งสิ้น 97 คน ซึ่งเป็นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ ปีการศึกษา 2513 ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่ทั้งกลุ่ม มีความเข้าใจงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ครูใหญ่ที่มีวุฒิสูง จะไต่คะแนนความเข้าใจงานวิชาการสูง และครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูใหญ่นาน อายุราชการสูง และมีอายุจริงสูง ก็จะมีคะแนนความเข้าใจงานวิชาการต่ำ ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากคือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดตั้งห้องสมุด ไม่มีครูบรรณารักษ์โดยเฉพาะ หนังสือมีไม่เพียงพอ และหนังสือที่มีอยู่ไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ปัญหาในเรื่องอื่นๆ ที่รองลงมาคือ อุปกรณ์การสอนที่จำเป็นบางอย่างมีไม่เพียงพอ บริเวณคับแคบ ครูใหญ่ทำงานธุรการมากกว่างานทางด้านวิชาการ¹

สุวิษ แก้วเกษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "งานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานบริหาร 5 ประเภทคือ งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคลากร งาน-

¹ กฤษณา ชำยยัง, "ความคิดเห็นของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชา-ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า บทคัดย่อ.

บริหารกิจการนักเรียน และงานบริหารธุรการ การเงินและบริการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร 50 คน นักวิชาการ 300 คน และประชาชน 212 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียนประถมศึกษายังขาดการประสานสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาและใช้บุคคลากรไม่เหมาะสม ขาดการบำรุงขวัญ และมีการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นน้อย ในกลุ่มผู้บริหารและนักวิชาการมิได้มีความแตกต่างกันในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่บริการทั้ง 5 ประเภท เพราะส่วนใหญ่ประมาณหนึ่งในสามยอมรับว่า ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก แต่ในด้านอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์มากหรือน้อยเช่นเดียวกัน เมื่อนำกลุ่มประชาชนมาเปรียบเทียบด้วยปรากฏว่า กลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าไม่ได้ให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเลย บางกลุ่มระบุว่าให้ความสัมพันธ์กับโรงเรียนบ้างเหมือนกันแต่น้อยมาก ส่วนทางด้านอื่นๆ อีก 4 ด้านนั้น ไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ¹

พรศรี ทองสมจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมทางการบริหารโรงเรียนครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 382 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โดยทั่วไปครูใหญ่มีพฤติกรรมทางด้านการจัดองค์การ การจัดบริหารงานบุคคล การประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีพฤติกรรมในแต่ละด้านค่อนข้างสูงตามลำดับในเรื่อง การทำความเข้าใจตกลงกับคณะครูก่อนปฏิบัติงานส่วนใหญ่และการควบคุมการสอนของครู โดยการเดินดูรอบๆ การแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชา การไม่ใช้วิธีย้ายครู เมื่อมีการขัดแย้งระหว่างครู การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูไปศึกษาต่อ และครูในโรงเรียน

¹ สุวิช แก้วเกษ, "งานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" (ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517), หน้า บทคัดย่อ.

ส่วนความร่วมมือในการทำงานคือ ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม พฤติกรรมทางด้านการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ งบประมาณ เป็นลักษณะที่มีอยู่ในระดับน้อย ส่วนพฤติกรรมในด้านการเสนอรายงานอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะให้ครูได้รับรู้ข่าวซึ่งเป็นผลได้ผลเสียของตนเอง แต่เมื่อครูในโรงเรียนไม่สามัคคีกัน ครูใหญ่จะไม่รายงานให้ผู้นับตั้งบัญชาทราบ¹

พัชรา กาญจนารัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยใช้โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร 98 โรงเรียน เป็นโรงเรียนกรมสามัญศึกษา 24 โรงเรียน กรุงเทพมหานคร 38 โรงเรียน และโรงเรียนราษฎร์ 36 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนของกรมสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และมีจำนวนนักเรียนในห้องมากกว่าเกณฑ์ โรงเรียนกรุงเทพมหานครมีครูไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนราษฎร์มีเนื้อที่ตั้งของโรงเรียนน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สภาพที่ขาดแคลนและพบมากในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภทคือ การจัดน้ำดื่มน้ำชาที่ถูกสุขลักษณะและมากพอเพียง ส่วนและที่ถ่ายปัสสาวะสนามบริเวณโรงเรียน และจำนวนห้องเรียนซึ่งมีไม่มากนัก ในส่วนที่มีปริมาณค่อนข้างพอเพียงและไม่เป็นปัญหาอุปสรรคนักคือในเรื่องของ โต๊ะเรียน ม้านั่ง กระดานดำ การกำจัดขยะและน้ำโสโครก การป้องกันอุบัติเหตุและเหตุรำคาญต่างๆ สภาพของโรงอาหาร รั้วโรงเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมทางจิตใจปรากฏว่า บรรยากาศทางสังคมระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภท อยู่ในลักษณะที่ดี

¹พรศรี ทองสมจิตร, "พฤติกรรมทางการบริหารโรงเรียนครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า บทคัดย่อ.

และมีความสัมพันธ์กันคือพอสมควร¹

วิโรจน์ มุทกัณฑ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาลของกรุงเทพมหานคร" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นครูที่มีวุฒิพลศึกษาและไม่มีวุฒิพลศึกษา จำนวน 160 คน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาของการสอนพลศึกษา ในโรงเรียนเทศบาล นั้นคือ มีครูพละไม่เพียงพอ ไข้ครูประจำชั้นสอนชั่วโมงการสอนของครูมีมากเกินไป มีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนและ เครื่องอำนวยความสะดวก ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารตัวนักเรียน การสอนในชั่วโมงเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนและพลศึกษานิเทศก์ ครูสอนพลศึกษาแต่ละกลุ่มประสบปัญหาปานกลาง ครูไม่มีวุฒิทางพลศึกษาประสบมากกว่าครูที่มีวุฒิพลศึกษา ในระดับความมีนัยสำคัญ .05 แต่ปัญหาเกี่ยวกับพลศึกษานิเทศก์ มีวุฒิพลศึกษาประสบปัญหามากกว่าครูไม่มีวุฒิพลศึกษา ส่วนปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน เครื่องอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผู้บริหารเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียนต่างก็ประสบปัญหาคล้ายกันในระดับกลาง²

เชาว์นาประภา ทิพย์สุนทรพงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร" โดยใช้โรงเรียนในโครงการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในเขตกรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน จำนวน 287 คน ผลการ

¹ พัทธา กาญจนารัตน์, "สิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า บทคัดย่อ.

² วิโรจน์ มุทกัณฑ์, "ปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาลของกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า บทคัดย่อ.

วิจัยสรุปได้ว่า ความพร้อมในการเรียนอ่านคานการรู้ความหมายของศัพท์และคานการใช้สายตาและกล่ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กันส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนักเรียนหญิง และกลุ่มนักเรียนที่เคยผ่านอนุบาลมาแล้ว ส่วนนักเรียนชายนอกจากความพร้อมทั้งสองคานที่กล่าวมาแล้ว ยังมีความพร้อมคานความเข้าใจในการฟังที่ส่งผลต่อเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยผ่าน อนุบาลมีความพร้อมคานการใช้สายตาและกล่ามเนื้อให้สัมพันธ์กันเพียงคานเดียวที่ส่งผลต่อตัวเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนอ่าน พบว่านักเรียนชายมีความพร้อมคานความเข้าใจในการฟังสูงกว่านักเรียนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความพร้อมคานที่เหลือนอกนั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เคยผ่านอนุบาลมาแล้วมีความพร้อมในการเรียนอ่านทุกคานสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยผ่านอนุบาลมาเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนเก่งและปานกลางมีความพร้อมในการเรียนอ่านทุกคานสูงกว่าที่เรียนอ่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนเก่งมีความพร้อมคานการรู้ความหมายของศัพท์และคานความเข้าใจในการฟังสูงกว่านักเรียนที่เรียนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ¹

กรมวิชาการ ได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ตัวอย่างประชากร เป็นครูใหญ่ทั้งหมดในโรงเรียนเทศบาล จำนวน 386 คน ใ้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 216 คน ผลการวิเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้คือ

¹ เชาว์นาประภา ทิพย์สุนทรพงษ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร" (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า บทคัดย่อ.

1. ผู้บริหารโรงเรียนเพศชายมี 156 คน (77.22 %) เพศหญิง 60 คน (27.78 %)
2. ผู้บริหารมีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวนมากที่สุด 92 คน (42.59 %) และอายุระหว่าง 20 - 30 ปี มีน้อยที่สุด 6 คน (2.78 %)
3. ผู้บริหารมีวุฒิค่ากว่าปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด 148 คน (68.52 %) วุฒิปริญญาโท 7 คน (3.24 %)
4. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ด้านบริหารโรงเรียนระหว่าง 6 - 10 ปี มีจำนวนมากที่สุด 57 คน (26.93 %) และที่มีประสบการณ์ระหว่าง 1 - 5 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด 48 คน (22.22 %)
5. ผู้บริหารมีความเห็นว่า การบริหารงานของหน่วยงานบริหารการศึกษาของกรมอยู่ในระดับเฉลี่ย 2.62 หรือ 52.40 % แสดงว่าอยู่ในสภาพระหว่างพอใจกับควรปรับปรุง สิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ การส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน (45.40 %) และการนิเทศการสอนในโรงเรียน (46.00 %)
6. สภาพของโรงเรียนที่เป็นอยู่ในระดับเฉลี่ย 2.59 หรือ 51.80 % แสดงว่าอยู่ในสภาพพอใจกับควรปรับปรุง ที่ต้องปรับปรุงมากที่สุดคือ สภาพโรงอาหาร (38.00 %) ห้องสมุดโรงเรียน (43.40 %) บ้านพักครูและบ้านพักภารโรง (44.20 %)
7. ในด้านการจัดระบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับเฉลี่ย 3.00 หรือ 60.00 % ซึ่งอยู่ในเกณฑ์พอใจ สิ่งที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่
8. ในด้านการบริหารบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับเฉลี่ย 3.55 หรือ 71.00 % ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนที่ยังเป็นปัญหาอยู่บ้างคือ การสับเปลี่ยน โยกย้าย การโอนตำแหน่งครูในโรงเรียน

9. ในด้านการจัดบริการต่างๆ ในโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 2.37 หรือ 47. 40 % แสดงว่าควรจะมีการปรับปรุงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดบริการรับส่งนักเรียน

ผู้บริหารการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะพอสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ เช่น งบประมาณการก่อสร้างอาคารเรียน ค่าซ่อมแซมอาคาร ค่าวัสดุอุปกรณ์ และเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขความล่าช้าในการจ่ายงบประมาณ

2. ในด้านบุคลากร ควรเพิ่มอัตราครูวิชาศิลปศึกษา หัตถศึกษา พลศึกษา พยาบาล ภารโรง มีปัญหาครูที่บรรจุใหม่ถูกส่งตัวไปชามาก

3. ในด้านวิชาการ มีความต้องการให้จัดอบรมครูหลักสูตรใหม่ การวัดผลการบริการและการจัดบริการแนะแนว การจัดศึกษานันทนาการออกไปเยี่ยมโรงเรียนเพื่อรับทราบปัญหา ควรมีศึกษานันทนาการประจำทุกเขต ควรจัดให้มีศูนย์วิชาการทุกเขต และการส่งครูไปศึกษาต่อหรือดูงานทั้งในประเทศและนอกประเทศ

4. ในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน มีความต้องการให้เพิ่มปริมาณด้านอุปกรณ์การสอน ด้านวิทยาศาสตร์ พลาสมา คีลปะ เครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุให้มากขึ้น รวมทั้งจัดให้มีการอบรมครูให้รู้จักทำและรู้จักใช้อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ด้วย

5. ในด้านอาคารสถานที่และบริเวณ ปรากฏว่าอาคารสถานที่ยังไม่เหมาะสมไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เช่น อาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพักครู ส้วม โรงอาหาร ห้องประชุม สนาม รั้วโรงเรียน ไฟฟ้า ถนน ฯลฯ และบางรายให้ช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณโรงเรียน

6. ในด้านการจัดบริการต่างๆ ควรจัดให้มีบริการแนะแนว บริการสุขภาพ บริการอาหารกลางวัน น้ำดื่ม น้ำใช้ สถานพยาบาลครูกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการจัดยานพาหนะเดินทางไปโรงเรียน ค่าเช่าบ้าน